

MEGHÍVÓ

szeretettel meghívjuk

Fábri Anna: *Arany idők – Eszmék és emberek gróf Teleki László neveltetésében*
című könyvünk soron következő bemutatóira:

Október 1., szombat 18 óra

Millenáris, Budapest Nemzetközi Könyvfesztivál, Európa Pont Terem
(1024 Bp. Lövház u. 35.).

A szerzővel Várkonyi Gábor történész és Szentkereszti Máté történészhallgató
beszélgetnek. A bemutatót követően Fábri Anna a Kortárs Kiadó 12. sz. külső pavilonjánál,
Táncszínház előtt dedikálja könyvét.

Október 7., péntek 17 óra

Országos Széchényi Könyvtár, Díszterem

A könyv és a hozzá kapcsolódó Teleki-kézirat (*Tanácsadás a nevelésről, 1796*)
digitális szövegkiadásának (dHUpa – OSZK) együttes bemutatója.

FÁBRI ANNA

Arany idők

Eszmék és emberek
gróf Teleki László
neveltetésében

KORTÁRS KIADÓ

168*238 mm (B5), 360 oldal, színes, illusztrált, kihajtható családfa-melléklettel
kemény táblás, cérnafűzött, könyvjelzőszalaggal
ISBN 978-963-435-108-5
6 000 Ft

20% árengedménnyel megvásárolható a Kortárs Kiadónál:
<https://kortarskiado.hu/konyv/arany-idok> ;
email: kereskedelem@kortarskiado.hu

Az emeleteken pedig a magánlakrészek (a családtagok és a vendégek számára) és a közös rendeltetésű, egyszerűsített reprezentáló helyiségek: ebédlő, könyvtárterem, szalon(ok). A grófné lakrésze, a szokásokat követve, bizonyára három helyiségből állt: az író-, a háló- és az öltözőszobából.²⁹⁹ (Ezt feltételezhetjük a vendéglakrészekről is: a már idézett naplóíró, Jászay Pál ugyancsak három szobában rendezkedhetett be a kastélyban).³⁰⁰ A gyerekek nevelőikkel együtt több, feltehetően egybenyíló szobát foglaltak el. A második szint központjában azonban ugyanolyan célokra állt a nagyméretű díszterem, mint ahogy azt az építetők elgondolták, bár külleme az idők folyamán nagyon is megváltozott: a falakra a zöld szín különböző árnyalataiban felvitt faliképek kerültek, a Wattayak bútorai mellé pedig a Telekiek Erdélyből átköltöztetett régiségei.

Teleki Mihály kancellár Szirákon őrzött, azóta elveszett karosszékének támlája (1652)

A Teleki gyerekek képzeletét számos kastélybeli tárgy mozgathatta meg, a Róth-Wattay-hagyaték darabjai: régi bútorok, hímzések, művészeti értékű használati tárgyak mellett – s talán mindenekelőtt – az 568 képei.³⁰¹ Ez utóbbiakból mára csak a nagyanyát, Róth Johannát (magyar) rokokó öltözetben megőrzött képmása, valamint a nagyapát, Teleki József olajportréja és egy másiktól készült metszet maradt fenn. S bár a díszterem freskói ma is megcsodálhatók, azt már senki nem tudja, mit ábrázoltak a többi helyiség idők folyamán elenyészett, lekopott, eltüntetett falfestményei.

Mme de Genlis, a maga oktatókastély-utópiáját fogalmazva kifejtette, hogy a gyermekeket minden teremben, szobában képeknek és faliszőnyegeknek kell tanítaniuk.³⁰² Az újra és újra szemük elé kerülő történet- és ismeretközlő képek a róluik való beszélgetések által fáradtság nélkül oktatnak: a szalonban római, a galérián görög történelemre, a báróné hálószobájában a szentek életére, a nagy franciák képmásai d'Almane báró szobájában pedig a francia történelemre. Ezek, akárcsak a többi szobában a térképek, a csatajelenetek és egyebek a Madame egyéni elgondolásait tükrözik, az ebédlő falait díszítő képek, az ovidiusi *Átváltozások* (*Metamorphoses*) illusztrációi azonban egyértelműen egy kissé régebbi kordivatot.

A sziráki (reprezentáló étkezésekre is használatos) díszterem ugyanezen Ovidius-mű néhány jelenetével szembesítette a bennlévőket, de hasonló volt a helyzet a megrendelő nagybátyjának, Ráday Gedeonnak péceli kastélyában is.³⁰³ Mindkét helyen (ahogy talán Róth Johanna nagynénjének, Prónay Gábornénak acaai kastélyában is) valamiféle tanító szándék volt tetten érhető: a festmények itt voltaképpen intelmek – konkrét jelentésüket Pécelen feliratok foglalták össze, Szirákon azonban a szemlélőnek kellett őket megfejtenie.

A sziráki kastély oldalnézeti képe

Fábri Anna irodalom- és művelődéstörténész új könyvében a nagy politikai és művelődési teljesítményű erdélyi-magyarországi református arisztokrata család sarjának, gróf Teleki Lászlónak (1811–1861) gyerekkori naplóját, valamint a nevelődése alapját jelentő értekezést: apja korábban írt pedagógiai munkáját elemzi, s eközben levelek, iratok és emlékezések segítségével felidézi és átfogó összefüggésekbe rendezi azokat a helyszíneket, családi, rokoni, baráti és nevelői-alkalmazotti személyeket, foglalatosságokat, eszméket és eszményeket, amelyek felkészítették az ifjú gróftot társadalmi helyére és hivatására, történeti jelentőségű életpályájára.

TARTALOM

ELŐSZÓ

APÁK ÉS FIÚK A TELEKI CSALÁDBAN

A TELEKIEK ÉS A NEVELÉS TUDOMÁNYA

„ATYAI JUSSODNAK LEGFONTOSABB RÉSZÉT ÁLTALADTAD NEKI...” – A NEVELŐK

Iskolamesterek vagy tanítók? Érvek és ellenérvek

Milyen is a jó nevelő?

A Tanácsadás címzettje: „Szabó Uram”

Mit tehetett meg a nevelő?

Szabó András Zsibón

Szabó András a Tékában

Mit kínált a nevelői pálya?

„GYÜMÖLCSGEREZDEK ÉS MAGVAK” – GÖTTINGEN

Göttingen és a Telekiek

A társalkodás mestere: Johann Georg Friedrich Feder

Göttingeniek a családban

BIRODALMI GRÓFOK A TUDOMÁNY KÖZTÁRSASÁGÁBAN

APAI ÖRÖMÖK: AZ IFJÚ TELEKI JÓZSEF HELYFOGLALÁSA A TUDOMÁNYOS ÉLETBEN

APAI GONDOK ÉS RENDELKEZÉSEK

A NEVELŐ KIKÉPZÉSE: ERŐSS SÁNDOR TANULMÁNYÚTON

A NEVELÉS ÚJ IRÁNYÍTÓJA: „ÉDES MAMA”

A KASTÉLY – SZIRÁK

A PALOTA – PEST

A TANULÁS

A „MAGÁTÓL VALÓ TANULÁS” – AZ OLVASÁS

A SZÍNHÁZASDI

VARÁZSKÖR VAGY TANULÓKÖR? – A JÁTÉK

ÉLMÉNY ÉS ÖRÖKSÉG: A VALLÁSOSság

BESZÉLGETÉSEK A NEVELŐVEL – AZ ERKÖLCSI NEVELÉS

EPILOGUS

A SZÉKI GRÓF TELEKI CSALÁD EGYSZERŰSÍTETT CSALÁDFÁJA

JEGYZETEK

A MOTTÓK LELŐHELYE

BIBLIOGRÁFIA

NÉVMUTATÓ

KÉPJEGYZÉK

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

„E nagyon is tág problematikából egyre inkább kibontakozott, hogy milyen közeli, ugyanakkor milyen szinte követhetetlen messzeségben gyökerező hatások sokaságában növekszik fel egy gyermek. Ezekből igyekeztem annyit megragadni, amennyit lehetőségeim engedtek. Így kerültek eléem olyan ügyek, nézetek, ismeretek és értékek, amelyek nagy erővel befolyásolták a családi, mindenekelőtt az apai gondolkodást és önértéktudatot. Mivel emberi kapcsolatokkal szövődtek egybe, eltérő érdekekkel és érzelmekkel is összefonódhattak, amelyek azután egyszerre erősítették meg és alakították át a család önképét, társadalmi szerepköreit és vállalásait. Múltjuk értékelését és a jövőre irányuló elképzeléseiket.

A sokat író családtagok megkönnyítették mindezek megismerését: nyomtatásban és kéziratban több értekezést, gyásziratot, költeményt, színművet, félbemaradt fogalmazványt hagytak hátra, amelyek anyagot és támpontokat adtak az évekig tartó elemző feldolgozáshoz. Nem is beszélve személyes irataikról, mindenekelőtt kiterjedt levelezésükről.”

Fábri Anna
